

УДК: 327(430:477):341.223.2(477.75)“2014”
DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2025.59.13724>

ПОГЛЯД З БЕРЛІНА: РЕАКЦІЯ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИКІВ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ НА АНЕКСІЮ КРИМУ

Наталія ТУРМИС

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра світової історії модерного часу,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: nataliya.turmys@lnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-7537>

У статті на основі широкого кола джерел, а саме офіційних документів, протоколів парламентських дебатів, преси та соціологічних досліджень, висвітлено реакцію політичного керівництва ФРН і німецького суспільства на анексію Російською Федерацією Криму в лютому–березні 2014 р. Простежено еволюцію політики німецького уряду на військову агресію Росії – від початкових проявів глибокого занепокоєння, до ініціативи у впровадженні санкцій. Особлива увага відведена ролі канцлера Ангели Меркель і міністра закордонних справ Франка-Вальтера Штайнмаєра в міжнародних переговорах і формуванні узгодженої позиції Європейського Союзу. Зазначено, що А. Меркель характеризувала дії Росії в Криму як порушення норм міжнародного права, проте схилилася до дипломатичного та економічного тиску на Москву. У дослідженні також проаналізовано внесок української діаспори у формування критичного суспільно-політичного дискурсу та наголошено, що анексія Криму стала поворотним моментом у сприйнятті німецьким суспільством і політикумом Росії, де образ “партнера” замінився образом “агресора”.

Ключові слова: анексія, Крим, Німеччина, німецький політикум, громадськість, українська діаспора, українці Німеччини.

Постановка проблеми Анексія Криму залишається одним із найскладніших викликів для міжнародної спільноти в контексті порушення норм міжнародного права. Реакція Німеччини на події лютого–березня 2014 р. яскраво ілюструє складність формування зовнішньополітичної стратегії в умовах відкритої агресії. Незважаючи на засудження дій Росії, уряд ФРН обрав помірковану тактику, що поєднувала дипломатичні заклики з поступовим запровадженням санкцій. В експертному середовищі ефективність такого підходу досі викликає дискусії. Водночас українська діаспора в Німеччині продемонструвала новий вимір громадянської дипломатії, що призвело до зростання підтримки України в німецькому суспільстві.

Виклад основного матеріалу Події, що передували анексії Криму, були результатом довготривалої та системної стратегії Російської Федерації, спрямованої на встановлення політичного контролю над Україною. Упродовж 2010–2013 рр. офіційна Москва, використовуючи політичні, економічні, культурні та релігійні важелі, прагнула остаточно інтегрувати Україну в сферу свого геополітичного впливу. Події Євромайдану показали, що Росія не здатна встановити контроль над всією Україною, тому вона вдалася до анексії частини українських територій.

Неоголошена “військова операція” проти України розпочалася 20 лютого 2014 р. зі встановлення на дорогах, що сполучають материкову Україну і Крим, блокпостів, блокування проїзду та захоплення державних установ і військових об’єктів. У цьому були задіяні так звані “зелені чоловічки” без розпізнавальних знаків (спецпризначенці й підрозділи повітряно-десантних військ Російської Федерації, чеченський батальйон “Восток”, а також “казаки” і “місцеві сили самооборони”, що прибули на півострів з Росії), які закликали українських військових скласти зброю та переходити на бік “нової влади Криму”¹.

Порушення Росією норм міжнародного права стали об’єктом глибокої стурбованості світових політиків, громадськості й, безумовно, української діаспори². Як одна з провідних держав-членів Європейського Союзу, ФРН доволі оперативно відреагувала на події, пов’язані з анексією Криму, хоча початково реакція Берліна носила стриманий характер. Однією з перших, хто висловив побоювання за майбутнє України, була міністр оборони Німеччини Урсула фон дер Ляєн: “Зараз важливо, перш за все, запобігти розпаду України”³.

¹ “Krim Geschichte”, *Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg*, Zugriff gewährt am 03.06.2025 <https://www.lpb-bw.de/ukraine-krim>

² Zbigniew Wilkiewicz, “EU und russisch-ukrainischer Konflikt. Die Legende von der Partnerschaft”, *Aktuelle Ostinformationen* 1/2 2014, Zugriff gewährt am 03.03.2025. https://www.gesw.de/uploads/ao_12_2014_final.pdf

³ “Von der Leyen besorgt über Situation auf der Krim”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 05.06.2025 <https://www.bild.de/news/aktuell/von-der-leyen-besorgt-ueber-situation-auf-34857526.bild.html>

Німецька преса лише через 5 днів від початку інтервенції почала висвітлювати події на півострові. “Der Spiegel” 25 лютого назвав Крим “нині спірним регіоном” та зазначав, що “Кремль навряд чи дозволить українським націоналістам захопити владу і тут”⁴. Хоча в наступних публікаціях автори видання закликали Російську Федерацію до конструктивного діалогу з ЄС з метою дотримання суверенних прав України та запобігання ескалації конфлікту⁵.

26 лютого видання “Bild” і “Die Welt” інформували читачів про спроби Росії підвищувати ставки в Україні. Журналісти “Bild” повідомляли: “Росія ще більше загострює і без того напружену ситуацію в Україні за допомогою військової демонстрації сили... Керівник Кремля В. Путін наказав провести перевірку бойової готовності російських збройних сил”. Проте журналісти видання не вбачили в цьому небезпеки, наголошуючи: “Спостерігачі розглядають це переважно як брязкання зброєю з боку Москви, а не як загрозу з боку росіян”⁶. Натомість журналіст “Die Welt” Жак Шустер зазначав: “Україна є ключовою державою в планах Росії, без якої Москва не в змозі створити євразійську імперію, про яку так мріє В. Путін... Погрози Москви ставлять під загрозу мир в Європі”⁷. Найповніше та об’єктивно події в Криму висвітлювало видання “Frankfurter Allgemeine Zeitung”. Авторка статті “Насильство між росіянами та татарами в Криму” Анн-Доріт Бой подала позицію і росіян, і татар, при цьому пояснила причини напружених стосунків між ними: “Росіяни, які становлять близько 58% населення Криму, не визнають перехідну владу в Києві, створену опозицією. Кримські татари, які становлять приблизно 12% населення, традиційно мають напружені стосунки з російською владою. Уся етнічна група була депортована до Центральної Азії наприкінці Другої світової війни і лише наприкінці 1980-х років отримала дозвіл повернутися на батьківщину”⁸.

На 27 лютого інтервенція Росії у Криму була вже настільки очевидною, що журналісти “Bild” Пауль Ронцгаймер і Клаас Вайнманн у публікації “ВМС Росії зайняли аеропорт у Криму” заявили про “блокування кримських аеропортів російськими військовими”, проте означили російське вторгнення лише як “напружену ситуацію”⁹. У публікації “НАТО закликає Росію проявити стриманість у кризі в Україні” видання процитувало Генерального секретаря НАТО Андерса Фог Расмуссена, який звернувся до Москви з проханням: “Не робити нічого, що могло б загострити напруженість або призвести до непорозумінь”¹⁰. У цей же день приблизно 120 озброєних людей зайняли парламент Криму. Цю подію журналісти “Bild” подали у наступному формулюванні: “Група була одягнена у форму без будь-яких розпізнавальних знаків. Спочатку жодних вимог не було. Більшість жителів Криму – етнічні росіяни. Вчора в Сімферополі спалахнули сутички між прихильниками та противниками зближення з Росією”¹¹. Журналісти “Der Spiegel” подали інформацію про події на українському півострові як “конфлікт між росіянами і татарами” та зазначали, що “Крим переважно населений росіянами, а політики з Москви нещодавно підтвердили свої претензії на цю територію”¹². Натомість новинний веб-портал “ARD” пояснив причини, чому татари налаштовані проукраїнськи: “Спогади про депортацію та десятиліття вигнання – ось що спонукало татар вийти на вулиці як прихильників України... Анексія Криму Росією – це останнє, чого хочуть татари”¹³. Інформацію

⁴ Stephan Orth, “20 Dinge, die Sie über die Krim wissen sollten”, *Der Spiegel*, 25 Februar 2014, Zugriff gewährt am 03.03.2025, <https://www.spiegel.de/reise/europa/janukowitsch-und-die-krim-fakten-zur-halbinsel-der-ukraine-a-955606.html>

⁵ “Krise in der Ukraine”, *Der Spiegel*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 11.03.2025, <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-konflikt-eu-kommissar-warnt-russland-vor-einmischung-a-955860.html>

⁶ “Wie gefährlich ist die Krim-Krise?”, *Bild*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 25.02.2025, <https://www.bild.de/news/aktuell/russisches-saebelrasseln-um-die-ukraine-34850866.bild.html>

⁷ Jacques Schuster, “Kampf um die Ukraine Moskaus Drohgebärden gefährden den Frieden”, *Die Welt*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 25.02.2025, <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article125233549/Moskaus-Drohgebaerden-gefaehrden-den-Frieden.html>

⁸ Ann-Dorit Boy, “Gewalt zwischen Russen und Tataren auf der Krim”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 11.6.2025, <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/ukraine-gewalt-zwischen-russen-und-tataren-auf-der-krim-12821834.html>

⁹ Paul Ronzheimer, Claas Weinmann, “Russische Marine besetzt Flughafen auf der Krim”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 21.01.2025, <https://www.bild.de/politik/ausland/ukraine/die-lage-in-der-ukraine-im-live-ticker-34855390.bild.html>

¹⁰ “Nato fordert von Russland. Zurückhaltung in Ukraine-Krise”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 12.06.2025, <https://www.bild.de/news/aktuell/nato-fordert-von-russland-zurueckhaltung-34867198.bild.html>

¹¹ “Bewaffnete Unbekannte besetzen Regierungsgebäude auf der Krim”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 1.06.2025, <https://www.bild.de/news/aktuell/bewaffnete-unbekannte-besetzen-regierungsgebaeude-34855574.bild.html>

¹² “Bewaffnete besetzen Krim-Parlament”, *Der Spiegel*, 27 Februar 2014, <https://www.spiegel.de/politik/ausland/krim-in-der-ukraine-bewaffnete-besetzen-parlament-a-955897.html>

¹³ “Die einzigartige Provinz”, *ARD*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 3.06.2025, <https://www.tagesschau.de/ausland/krim-hintergrund-ts-102.html>

про позачергове закриття засідання парламенту АР Крим, на якому новим прем'єр-міністром обрали Сергія Аксьонова з проросійської партії “Русское единство”, журналісти “Bild” подали цитатою неназваної речниці парламенту: “Неконституційне захоплення влади в Україні радикальними націоналістами, яких підтримують озброєні банди, ставить під загрозу мир і спокій у Криму. Україна скочується до хаосу, анархії та економічної катастрофи. Тому парламент бере на себе відповідальність за майбутнє Криму”¹⁴. Про те, що рішення парламенту АР Крим про референдум за незалежність від Києва є незаконним (під час голосування у парламенті були присутні озброєні люди, доступ до будівлі мали лише обрані депутати, кворуму не було, а прийняті постанови порушували як Конституцію України, так і Конституцію АР Крим) журналісти “Bild” не повідомляли. Інформація про незаконність референдуму в інфопросторі Німеччини з'явилася дещо пізніше¹⁵.

28 лютого С. Аксьонов звернувся до Росії з проханням “захистити” російськомовне населення Криму. Подальші дії Росії у Криму абсолютно вкладалися в цю логіку. Цього ж дня “Der Spiegel” у повідомленні “Таємничі окупанти в камуфляжній формі” задався питанням: “Хто є ці озброєні люди, які серед ночі займають аеропорти в Криму? Росія каже, що це не наші солдати”¹⁶. Цього ж дня видання зачитувало в. о. Президента України О. Турчинова: “Росія “ввела війська до Криму і не лише захопила кримський парламент та уряд”... вона також намагається “взяти під контроль ЗМІ”¹⁷. Варто зауважити, що частину слів із заяви було подано в лапках, що підважувало їх правдивість. Щодо означення подій в Криму, то журналісти “Der Spiegel” послуговувалися формулюванням “криза в Криму”¹⁸. У публікації цього ж дня “Die Welt” зазначало, що після телефонної розмови держсекретаря США Джона Керрі з російським колегою Сергієм Лавровим останній заявив, що Москва поважає суверенітет України. Тож редакція газети в статті “Озброєні люди ненадовго захопили кримський аеропорт” висловила наївне сподівання, що конфлікт вдасться полагодити дипломатичним шляхом. Водночас журналісти процитували неназваного цивільного, що приймав участь у захопленні аеропорту: “Ми всі добровольці та запобігаємо висадці сюди фашистів чи радикалів із західної України”¹⁹. Як і колеги з “Der Spiegel”, журналісти “Die Welt” часто послуговувалися лапками і не лише для передачі прямої мови інтерв'юєрів. Такий стилістичний прийом вони використовували, коли прагнули засвідчити авторську або редакційну позицію на події. Зокрема в цитаті неназваного цивільного слова фашисти та радикали з західної України автори видання в лапки не брали, натомість слова О. Турчинова, який застерігав Росію від “військової агресії” взяли, тим самим поставивши під сумнів висловлювання очільника України²⁰.

Допоки Росія не підтверджувала свою військову присутність у Криму, статус її відповідальності згідно з міжнародним правом було важко визначити, уряд Німеччини не поспішав із рішучими коментарями щодо дій Росії. Після того як 1 березня В. Путін звернувся до Ради Федерації з проханням надати дозвіл на введення збройних сил на територію України, аргументуючи це необхідністю “захисту” російськомовного населення Криму, не реагувати вже не було як. До того ж, у цей же день до Криму було перекинуто багато російської важкої техніки²¹.

2 березня російські збройні формування заблокували українських військових у місцях постійної дислокації, що спонукало офіційний Київ заявити про фактичне оголошення Російською Федерацією війни Україні. Цього ж дня відбулася телефонна розмова між А. Меркель та В. Путіним, за підсумками якої речник уряду ФРН Георг Штрайтер оприлюднив прес-реліз, у якому зазначалося, що канцлер нагадала президенту Російської Федерації про зобов'язання, взяті нею у рамках Будапештського меморандуму 1994 р., а також про положення двостороннього договору між Україною та Росією

¹⁴ “Krim-Parlament will Referendum über”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zukunft der Autonomie. Zugriff gewährt am 3.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/krimparlament-will-referendum-ueber-zukunft-34861838.bild.html>

¹⁵ Steffen Halling, Eduard Klein, “Vom Maidan bis zur Angliederung – eine Chronik verfügbar”, *Crimea*, 19 März 2019, Zugriff, gewährt am 24.03.2025 <https://crimea.dekoder.org/chronik/>

¹⁶ “Krise auf der Krim Rätselhafter Besatzer in Tarnkleidung”, *Der Spiegel*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 2.02.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/krim-russische-truppen-am-flughafen-simeforopol-a-956275.html>

¹⁷ “Krim-Krise. Ukraine wirft Russen Aggression vor”, *Der Spiegel*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 3.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/krim-krise-ukraine-wirft-russen-aggression-vor-a-956392.html>

¹⁸ “Krisenherd Krim”, *Der Spiegel*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 13.06.2025. <https://www.spiegel.de/fotostrecke/ukraine-droht-wegen-referendum-auf-der-krim-spaltung-fotostrecke-111690.html>

¹⁹ “Bewaffnete nehmen kurzzeitig Flughafen auf Krim ein”, *Die Welt*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 8.06.2025. <https://www.welt.de/politik/ausland/article125279463/Bewaffnete-nehmen-kurzzeitig-Flughafen-auf-Krim-ein.html>

²⁰ Ibidem.

²¹ “Holt sich Putin die Krim mit Gewalt zurück?”, *Bild*, 1 März 2014, Zugriff gewährt am 8.06.2025. <https://www.bild.de/politik/ausland/ukraine/holt-sich-putin-sie-sich-mit-gewalt-zurueck-34883710.bild.html>

щодо статусу та умов перебування Чорноморського флоту від 1997 р. У заяві підкреслювалося, що дії Росії розцінюються як інтервенція та є порушенням норм міжнародного права. Натомість президент Росії виступив на захист військової операції, але погодився на створення контактної групи для врегулювання ситуації²².

3 березня на спеціальному саміті ЄС, після кількох годин суперечок і за наполяганням канцлера ФРН А. Меркель і міністра закордонних справ Ф.-В. Штайнмаєра, було домовлено призупинити переговори з Росією щодо спрощення візового режиму та запровадити триетапний пакет санкцій²³. Ф. В. Штайнмаєр, аргументуючи позицію Німеччини поки не вдаватися до радикальніших дій, назвав події в Україні найсерйознішою кризою з часів падіння Берлінської стіни та виступив за діалог у рамках контактної групи, яка б збирала обидві сторони за столом переговорів²⁴.

11 березня парламент Криму, у роботі якого брали участь лише проросійські депутати, переважною більшістю голосів (78 з 81 присутніх) проголосував за вихід зі складу України²⁵. “Легітимність” рішення мав підтвердити референдум 16 березня²⁶. У цей же день А. Меркель збирала на засідання парламентську групу ХДС/ХСС. У ході обговорення ситуації у Криму вона зробила різку заяву щодо дій Росії: “З одного боку, потрібно постаратися, щоб нитка розмови не обірвалася, з іншого – ми повинні керуватися певним ступенем жорсткості... Дії Росії порушують усі міжнародно-правові норми, встановлені у післявоєнний період. Не можна дозволити, щоб це зійшло їм з рук... У разі введення санкцій нам також потрібно бути готовим до наслідків”, – сказала канцлер, чию заяву соратники назвали емоційною²⁷. Ф.-В. Штайнмаєр пов’язав санкції ЄС – заморожування рахунків і заборону на в’їзд громадян Росії – безпосередньо з референдумом у Криму: “Якщо референдум не відкладуть, то найпізніше в понеділок буде черговий етап прийняття рішення”²⁸.

13 березня у Бундестазі відбулися парламентські слухання за участю уряду, присвячені аналізу поточної ситуації в Україні. У 20-хвилинному виступі А. Меркель подала хронологію подій й, випереджуючи закиди протє, що прецеденти втручання країни/н у внутрішні справи іншої в повоєнній історії вже були, зауважила: “Оскільки останнім часом деякі проводять паралелі з конфліктом у Косово – можливо, це прозвучить і в цих дебатах – дозвольте мені зробити короткий відступ. Після того, як міжнародна спільнота роками безпорадно спостерігала за етнічними чистками С. Мілошевича на території колишньої Югославії, після того, як санкції й переговори не дали результату, НАТО вирішило втрутитися без мандата ООН – зокрема й тому, що Росія блокувала будь-яке рішення Ради Безпеки ООН. Скажу абсолютно чітко – ситуація тоді жодним чином не є порівнянною з нинішньою ситуацією в Україні”²⁹. Далі канцлер заявила: “Приєднання Криму до Росії було б явним порушенням міжнародного права і є неприйнятним... Якщо Росія продовжить нинішній курс, це буде не лише катастрофою для України, а й сусідніх країн і відносин між ЄС і Росією... Тим самим Росія також завдасть собі величезної шкоди як економічно, так і політично. Попри те ЄС продовжує шукати дипломатичний вихід з кризи, оскільки військові дії – це не вихід... Нашою метою є створення місії спостерігачів і контактної групи для пошуку політико-дипломатичного виходу з кризи. Протє територіальна цілісність України не ставиться під сумнів... У фазі великої невизначеності в Україні Росія повела себе не як партнер сусідньої країни, з якою вона має тісні історичні, культурні та економічні зв’язки, а використала слабкість сусідки для досягнення своїх цілей... У такому випадку Росія протиставляє силі закону право сильнішого, а односторонні геополітичні інтереси ставить вище порозуміння та співпраці”³⁰. Серед учасників парламентських слухань лише представники

²² “Krim-Krise. Merkel wirft Putin Verletzung des Völkerrechts vor”, *Der Spiegel*, 2 März 2014, Zugriff gewährt am 5.04.2025 <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/krim-krise-merkel-wirft-putin-verstoess-gegen-voelkerrecht-vor-a-956514.html>

²³ “Der Westen geht in Krim-Krise auf Konfrontationskurs mit Russland”, *Bild*, 3 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025 <https://www.bild.de/news/aktuell/der-westen-geht-in-krimkrise-auf-konfrontationskurs-34966118.bild.html>

²⁴ “EU will Druck erhöhen - aber wie?”, *Tagesschau*, 3 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025 <https://www.tagesschau.de/ausland/russland-krim-ts-100.html>

²⁵ “Vor Referendum über Russland-Beitritt. Krim erklärt sich formell für unabhängig”, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 15.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-krise-krim-parlament-erklaert-unabhaengigkeit-a-958008.html>

²⁶ “Parlament der Krim schafft Fakten”, *DW*, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 18.06.2025. <https://www.dw.com/de/parlament-der-krim-erkl%C3%A4rt-unabh%C3%A4ngigkeit/a-17488370>

²⁷ “Merkel wirft Putin “Annexion” vor”, *DW*, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 03.03.2025 <https://www.dw.com/de/merkel-wirft-russland-annexion-der-halbinsel-krim-vor/a-17488797>

²⁸ Ibidem.

²⁹ Plenarprotokoll 18/20 Deutscher Bundestag Stenografischer Bericht 20. Sitzung Berlin, Donnerstag, den 13.03.2014, 7. Zugriff gewährt am 14.06.2025. https://dserver.bundestag.de/btp/18/18020.pdf?utm_source=chatgpt.com

³⁰ Bundestag – Regierungserklärung zur Lage in der Ukraine am 13.03.2014. Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.bundestag.de/mediathek?videoId=3207751#url=aHR0cHM6Ly93d3cuYnVuZGVzdGFmLmRIL2l1ZGhldGhla292ZXJsYXk/dmllkZW9pZD0zMjA3NzUx&mod=mediathek>

партії Ліві (Die Linke) висловлювали позицію, що концептуально збігалася з наративами, характерними для офіційної риторики Російської Федерації. Зокрема, очільник парламентської фракції Лівих Грегор Гізі поклав відповідальність за ситуацію в Україні на ЄС та НАТО: “Все, що НАТО і ЄС могли зробити неправильно, вони зробили неправильно. Розширення військового альянсу було серйозною помилкою. Крім того, ЄС, як і Росія, поставив Україні умову або-або... Це стратегічна помилка з обидвох сторін... Відокремлення Криму від України суперечить міжнародному праву... Водночас Захід у косовському конфлікті порушує міжнародне право і таким чином відкриває “схрещу Пандори”. На момент введення військ НАТО до Югославії не було мандату ООН... Принципи міжнародного права мають однаково застосовуватися до всіх, інакше можна втратити довіру”. Далі Г. Гізі, розкритикував уряд за його контакти з українськими правими: “Там (в уряді – Н. Т.) представлено багато фашистів, але США, ЄС і уряд Німеччини все ж визнали його”³¹. “Фашистами” Г. Гізі називав представників “Свободи”. На що депутат від СДПН Рольф Мютценіх резонно зауважив, що Г. Гізі зміщує акцент дискусії: “Я хочу чітко сказати, критика уряду з боку Лівих не відповідає масштабам зовнішньополітичних викликів... Позаяк президент Путін говорив про деескалацію, але водночас проводив військові навчання та випробовував міжконтинентальну ракету... Інакше кажучи, він не скористався жодною з можливостей, які ми тут запропонували. Його дії не свідчили про зацікавленість у деескалації”³². Депутатка від фракції “Союз 90/Зелені” Катрін Герінг-Екардт звернула увагу депутатів на необхідності чіткої дефініції того, що робить Росія в Криму: “Якщо цієї неділі референдум у Криму завершиться так, як ми наразі припускаємо, то слід чітко сказати – це не є голосуванням за незалежність, а недійсна спроба легітимації міжнародно-правового порушення – анексії. Це потрібно так називати”³³. Депутатка від ХДС/ХСС Герда Гассельфельдт застерегла колег від пасивного споглядання за ситуацією в Україні: “Усе те, що Росія зробила останніми днями й тижнями – це однозначне порушення територіальної цілісності європейської держави... Ніхто не хоче давати військову відповідь на агресію Росії. Проте той, хто вимагає від нового уряду в Києві залишатися пасивним і терпіти анексію частини країни без збройного спротиву, той має дати цьому уряду серйозні гарантії. Має бути зрозуміло, що Кремль заплатить високу політичну та економічну ціну за свої дії. Українці кажуть нам, що справа не лише в Криму, можливо, й не лише в Східній Україні, йдеться про Київ”³⁴.

Загалом у цих дебатах прийняло участь 13 депутатів від 4 парламентських партій, які, за винятком двох депутатів від лівих сил – Грегора Гізі та Дітера Демана, засудили дії Росії. Найгостріша критика за порушення норм міжнародного права на адресу В. Путіна та Росії звучала з уст представників фракції ХДС/ХСС – Герди Гассельфельдт і Андреаса Шокенгоффа та депутатки від фракції “Союз 90/Зелені” Катрін Герінг-Екардт.

На невизнаному референдумі 16 березня на голосування було винесено два питання: приєднання Криму до Росії (що в бюлетенях для голосування назвали “возз’єднанням”) та відновлення дії Конституції 1992 р., яка проголошувала Крим суб’єктом міжнародного права. Варіанту збереження status quo – автономія в складі України – у бюлетені не було³⁵. За даними виборчої комісії явка виборців склала 83,1%, з яких 96,3% проголосували за приєднання до Росії. Ці результати не викликають довіри, позаяк ОБСЄ не направила спостережну місію, посилаючись на неконституційність референдуму, та й дослідження Київського міжнародного інституту соціології, проведене незадовго до референдуму, вказувало на значно скромнішу цифру прихильників інтеграції Криму до Росії – всього лише 41%³⁶. Ці дані опосередковано підтвердили і росіяни, опублікувавши звіт “Ради з прав людини”, в якому явка, як і відсоток прихильників “возз’єднання Криму з Росією” становили близько 50. Однак дуже швидко ці цифри були видалені з сайту організації³⁷.

³¹ Plenarprotokoll 18/20 Deutscher Bundestag Stenografischer Bericht 20. Sitzung Berlin, Donnerstag, den 13.03.2014, 11. Zugriff gewährt am 14.06.2025. https://dserver.bundestag.de/btp/18/18020.pdf?utm_source=chatgpt.com

³² Ibidem, 14.

³³ Ibidem, 16.

³⁴ Plenarprotokoll 18/20 Deutscher Bundestag Stenografischer Bericht 20. Sitzung Berlin, Donnerstag, den 13.03.2014, 17–19. Zugriff gewährt am 14.06.2025. https://dserver.bundestag.de/btp/18/18020.pdf?utm_source=chatgpt.com

³⁵ 18. März 2014: Russlands Annexion der Krim. Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/287565/18-maerz-2014-russlands-annexion-der-krim/>

³⁶ “How Relations Between Ukraine and Russia Should Look Like?”, *Kyiv International Institute of Sociology*, Access 14.06.2025. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=236>

³⁷ “Rekonstruktion einer Annexion Fakten, Lücken und Mythen”, *Bundeszentrale für politische Bildung*, Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/krim-2024/545057/rekonstruktion-einer-annexion/>

17 березня Путін підписав указ, за яким Росія визнала незалежність Криму³⁸. 18 березня німецька преса повідомила, що попри всі застереження Заходу В. Путін анексував Крим³⁹. 20 березня президент Росії і представники самопроголошеної кримської влади підписали “Договір про приєднання Криму до Російської Федерації”⁴⁰. Після того, як 21 березня Рада Федерації схвалила його, а Путін підписав, анексія Криму з точки зору Кремля була завершена.

На блискавичний перебіг подій 16–21 березня політичне керівництво Німеччини відреагувала стримано. Пояснення цьому можна шукати в страху перед військовою могутністю Росії, який Москва десятиліттями культивувала в німецькому суспільстві, та непередбачуваністю ситуації у випадку воєнного конфлікту. Як зазначав колишній міністр закордонних справ ФРН Йошка Фішер: “Ніхто не може бути зацікавлений у внутрішній дестабілізації Росії, оскільки слабкість породжує проблеми”⁴¹. Тому німецькі політики, зважаючи на громадську думку (за даними ARD-DeutschlandTREND у березні 2014 р. 84% німецьких громадян рішуче виступали проти будь-якої військової підтримки України, а 62% вважали доцільним застосування винятково політичного тиску на Росію⁴²), всіляко прагнули уникнути збройного протистояння з Росією. Окрім того, німецьке суспільство демонструвало високу довіру до чинного політичного керівництва (64%) та виступало за економічне та дипломатичне сприяння Україні (72%)⁴³, тож Німеччина підтримала рішення ЄС про запровадження наступного пакета санкцій проти Росії (розширили список тих, кому заборонили в’їзд і заморозили банківські рахунки)⁴⁴ й проголосувала за резолюцію 68/262 Генасамблеї ООН, яка закликала до мирного врегулювання конфлікту⁴⁵.

Драматичні події Революції Гідності та подальша російська інтервенція до Криму спричинили суттєві трансформації у діяльності української діаспори Німеччини, чисельність якої на початок 2014 р. становила приблизно 128 тис. осіб⁴⁶. Трохи більше як за рік до означених подій українська громада зазнала якісного інституційного розвитку, кульмінацією якого стало створення 7 жовтня 2012 р. “Об’єднання Українських Організацій у Німеччині” /нім. “*Dachverband der ukrainischen Organisationen in Deutschland*” (ОУОН), до якого увійшли 20 українських громадських організацій⁴⁷. Ця центральна репрезентація була покликана забезпечити координацію діяльності українських організацій в Німеччині та виступити в ролі захисника української ідентичності, мови, культури й традицій. Така діяльність мала принципове значення, з огляду на те, що Україна залишалася маловідомою для значної частини німецького суспільства, а політичні еліти Німеччини традиційно сприймали її як частину російської сфери впливу.

Постійний та миттєвий потік інформації про події в Україні в лютому–березні 2014 р. сприяв поглибленню усвідомлення українцями Німеччини своєї приналежності до української спільноти. Відповідно, це призвело до широкої підтримки України в рамках діаспорної активності – від політичних демонстрацій і культурних заходів до гуманітарної підтримки. Як зазначають Людмила Мельник, Магдалена Паталонг та Ріхард Штайнберг: “Євромайдан став поштовхом для налагодження контактів між українцями в Німеччині та для їхньої активної участі в громадському житті, що зрештою призвело до формування діаспорної спільноти. Усвідомлена потреба допомагати та зростаюче відчуття

³⁸ “Westen verhängt Sanktionen gegen Moskau – Russland erkennt Krim an”, *Bild*, 17 März 2014, Zugriff gewährt am 13.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/westen-verhaengt-sanktionen-gegen-moskau-1-35113214.bild.html>

³⁹ Sebastian Fischer, Severin Weiland, “Der verstörte Westen”, *Der Spiegel*, 18 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/putins-krim-annektierung-obama-und-merkel-suchen-antworten-a-959495.html>; “Putin unterzeichnet Vertrag über Anschluss der Krim an Russland”, *Bild*, 18 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/putin-unterzeichnet-vertrag-ueber-anschluss-35120986.bild.html>

⁴⁰ “Wladimir Putin unterzeichnet Annexionspapiere”, *Der Spiegel*, 21 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.spiegel.de/video/krim-krise-putin-unterzeichnet-annexionspapiere-video-1335931.html>

⁴¹ “Fischer und Soros über Ukraine-Krise. Lob für Merkel, Hoffnung für EU”, *Der Spiegel*, 20 März 2014, Zugriff gewährt am 18.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/joschka-fischer-und-george-soros-diskutieren-ueber-ukraine-krise-a-959809.html>

⁴² März 2014 Eine Umfrage zur politischen Stimmung im Auftrag der ARD-Tagesthemen und der Tageszeitung “Die Welt”. Zugriff gewährt am 16.06.2025. https://www.infratest-dimap.de/fileadmin/_migrated/content_uploads/dt1403_bericht_03.pdf?utm_source=chatgpt.com

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Примітка: 6 березня ЄС запровадив перший пакет санкції проти Росії.

⁴⁵ A/RES/68/262 Overview of General Assembly Documents. Access 17.06.2025. https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/ares68262.php?utm_source=chatgpt.com

⁴⁶ Ljudmyla Melnyk, Magdalena Patalong, Richard Steinberg, “Ukrainian diasporic community in Germany: main characteristics and its engagement for its home country”, *Ukraine-Analytica* 2 (4) (2016): 50–51.

⁴⁷ Satzung des Dachverbandes der Ukrainischen Organisationen in Deutschland e.V. Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.dach-ukraine.de/uk/statut.html>

належності до української громади в Німеччині мотивували багатьох взяти участь у спільних ініціативах. Анексія Криму та війна в Україні стали додатковими рушіями громадянської активності цієї нової спільноти⁴⁸. Саме в цей час було започатковано безліч політичних ініціатив, які з того часу постійно змінюються за своєю інтенсивністю, організацією, цілями та засобами. Однією з таких громадських інновацій стало проведення регулярних дружніх зустрічей представників української діаспори з німецькими політиками та урядовцями (“Stammtische”). Як зазначає активна діячка української громади Німеччини та тодішня голова правління ОУОН Леся Шрамко: “Через організацію “Stammtische” українці старалися напряду донести до німецького істеблішменту своє бачення ситуації в Україні”⁴⁹.

Соціальні мережі відіграли не менш вагому роль у промоції України. Представники української громади Німеччини активно долучалися до цифрових ініціатив, зокрема, до флешмобів на кшталт #StandWithUkraine, #CrimeaIsUkraine, #NoWar, які стали проявом солідарності з Україною та інструментом поширення інформації. Окрім того, українці активно тиражували матеріали преси, що сприяло формуванню суспільного дискурсу. Наприклад, на фейсбук сторінці “Спілки української молоді Німеччини” від 11 березня розміщено посилання на статтю в “Süddeutsche Zeitung” – “Пропагандистська битва Путіна”, в якій розвінчувалися фейки російської пропаганди про Крим⁵⁰. Громадянська дипломатія української діаспори та її активність у суспільно-політичному просторі сприяла формуванню розуміння німецьким суспільством сутності та масштабів загрози від дій Росії. Анексія Криму стала поворотним етапом у сприйнятті Російської Федерації німецькими політичними елітами та суспільством, перетворюючи її з партнера на потенційного агресора. Виразна недовіра німців до Росії у березні 2014 р. супроводжувалася негативним ставленням до особи чинного президента, 75% німців вважали, що В. Путін – політик, якому в жодному разі не можна довіряти⁵¹. Суспільні настрої знайшли відображення і в медійному полі, де від березня 2014 р., для означення дій Росії в Криму, на зміну “російсько-український конфлікт” та “українська криза” прийшли терміни – “анексія” та “інтервенція”.

Висновки Окупація і подальша анексія Криму Росією у лютому–березні 2014 р. викликала занепокоєння німецьких політиків, які виявилися неготовими до блискавичного перебігу подій. Кремлівські наративи про те, що російськомовне населення Криму звернулося за допомогою до Росії через дискримінацію чи репресії були відвертими фейками, що чудово усвідомлювали німецькі урядовці, передусім канцлер А. Меркель. Та все ж політика Німеччини в питанні анексії Криму балансувала між засудженням дій Росії, що порушила норми міжнародного права, та прагненням зберегти з нею комунікацію. Німецькі політики вважали, що такий підхід мінімізує ескалаційні ризики, водночас дозволить сформувати єдину думку в рамках ЄС щодо санкційної політики. Такої ж думки дотримувалась і більшість німецького суспільства, яка схилилася до підтримки України дипломатичними заходами та економічно, при цьому, категорично відкидаючи застосування військової сили. Загалом німецькі громадяни демонстрували високу довіру до власного політичного керівництва та зберігали оптимізм щодо можливості мирного розв’язання “кримського питання”. У той же час українська діаспора акцентувала увагу німецьких політиків і громадськості на порушенні Російською Федерацією норм міжнародного права та закликала до рішучих дій задля відновлення територіальної цілісності України. Отож, активна публічна діяльність української громади сприяла формуванню в інформаційному просторі критичного дискурсу стосовно дій Росії.

REFERENCES

- A/RES/68/262 Overview of General Assembly Documents. Access 17.06.2025. https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/ares68262.php?utm_source=chatgpt.com
- “Bewaffnete besetzen Krim-Parlament”, *Der Spiegel*, 27 Februar 2014, <https://www.spiegel.de/politik/ausland/krim-in-der-ukraine-bewaffnete-besetzen-parlament-a-955897.html> (in German)

⁴⁸ Melnyk, Patalong, Steinberg, “Ukrainian diasporic community in Germany...” 53.

⁴⁹ Інтерв’ю з Лесею Шрамко (1978 р. н.), записала Наталія Турмис, Мюнхен–Львів, 10 березня 2025.

⁵⁰ “Putins Propaganda-Kampf”, *Süddeutsche Zeitung*, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 18.06.2025 https://www.sueddeutsche.de/politik/krise-auf-der-krim-putins-propaganda-kampf-1.1909161?fbclid=IwY2xjawK_77BleHRuA2FlbQIXMQBicmlkETFWakdkajFWSVZGbkqVlpjAR42jZt_4XhOZ7-Wawk-y2Kf35S-k1JRaJhlEocoeSkGJood7xSen6cK4bMg4Q_aem_ZtBRUYs-CoUOK0Mb8w8mJA

⁵¹ März 2014 Eine Umfrage zur politischen Stimmung im Auftrag der ARD-Tagesthemen und der Tageszeitung “Die Welt”. Zugriff gewährt am 16.06.2025. https://www.infratest-dimap.de/fileadmin/_migrated/content_uploads/dt1403_bericht_03.pdf?utm_source=chatgpt.com

- “Bewaffnete nehmen kurzzeitig Flughafen auf Krim ein”, *Die Welt*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 8.06.2025. <https://www.welt.de/politik/ausland/article125279463/Bewaffnete-nehmen-kurzzeitig-Flughafen-auf-Krim-ein.html> (in German)
- “Bewaffnete Unbekannte besetzen Regierungsgebäude auf der Krim”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 1.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/bewaffnete-unbekannte-besetzen-regierungsgebäude-34855574.bild.html> (in German)
- Boy, Ann-Dorit. “Gewalt zwischen Russen und Tataren auf der Krim”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 11.6.2025. <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/ukraine-gewalt-zwischen-russen-und-tataren-auf-der-krim-12821834.html> (in German)
- Bundestag – Regierungserklärung zur Lage in der Ukraine am 13.03.2014. Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.bundestag.de/mediathek?videoid=3207751#url=aHR0cHM6Ly93d3cuYnVuZGVzdGFnLmRIL21lZGlhdGhla292ZXJsYXk/dmlkZW9pZD0zMjA3NzUx&mod=mediathek> (in German)
- “Der Westen geht in Krim-Krise auf Konfrontationskurs mit Russland”, *Bild*, 3 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/der-westen-geht-in-krimkrise-auf-konfrontationskurs-34966118.bild.html> (in German)
- “Die einzigartige Provinz”, *ARD*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 3.06.2025. <https://www.tagesschau.de/ausland/krim-hintergrund-ts-102.html> (in German)
- “EU will Druck erhöhen – aber wie?”, *Tagesschau*, 3 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.tagesschau.de/ausland/russland-krim-ts-100.html> (in German)
- “Fischer und Soros über Ukraine-Krise. Lob für Merkel, Hoffnung für EU”, *Der Spiegel*, 20 März 2014, Zugriff gewährt am 18.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/joschka-fischer-und-george-soros-diskutieren-ueber-ukraine-krise-a-959809.html> (in German)
- Fischer, Sebastian, Weiland, Severin, “Der verstärte Westen”, *Der Spiegel*, 18 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/putins-krim-annektierung-obama-und-merkel-suchen-antworten-a-959495.html> (in German)
- Halling, Steffen, Klein, Eduard, “Vom Maidan bis zur Angliederung – eine Chronik verfügbar”, *Crimea*, 19 März 2019, Zugriff gewährt am 24.03.2025. <https://crimea.dekoder.org/chronik/> (in German)
- “Holt sich Putin die Krim mit Gewalt zurück?”, *Bild*, 1 März 2014, Zugriff gewährt am 8.06.2025. <https://www.bild.de/politik/ausland/ukraine/holt-sich-putin-sie-sich-mit-gewalt-zurueck-34883710.bild.html> (in German)
- “How Relations Between Ukraine and Russia Should Look Like?”, *Kyiv International Institute of Sociology*, Access 14.06.2025. <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=236>
- Interviu z Leseiu Shramko (1978 r. n.), zapysala Nataliia Turmys, Miunkhen-Lviv, 10 bereznia 2025. (in Ukrainian)
- “Krim Geschichte”, *Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg*, Zugriff gewährt am 03.06.2025. <https://www.lpb-bw.de/ukraine-krim> (in German)
- “Krim-Krise. Merkel wirft Putin Verletzung des Völkerrechts vor”, *Der Spiegel*, 2 März 2014, Zugriff gewährt am 5.04.2025. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/krim-krise-merkel-wirft-putin-verstoss-gegen-voelkerrecht-vor-a-956514.html> (in German)
- “Krim-Krise. Ukraine wirft Russen Aggression vor”, *Der Spiegel*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 3.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/krim-krise-ukraine-wirft-russen-aggression-vor-a-956392.html> (in German)
- “Krim-Parlament will Referendum über”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zukunft der Autonomie. Zugriff gewährt am 3.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/krimparlament-will-referendum-ueber-zukunft-34861838.bild.html> (in German)
- “Krise auf der Krim Rätselhafte Besatzer in Tarnkleidung”, *Der Spiegel*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 2.02.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/krim-russische-truppen-am-flughafen-simeforopol-a-956275.html> (in German)
- “Krisenherd Krim”, *Der Spiegel*, 28 Februar 2014, Zugriff gewährt am 13.06.2025. <https://www.spiegel.de/fotostrecke/ukraine-droht-wegen-referendum-auf-der-krim-spaltung-fotostrecke-111690.html> (in German)
- “Krise in der Ukraine”, *Der Spiegel*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 11.03.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-konflikt-eu-kommissar-warnt-russland-vor-einmischung-a-955860.html> (in German)
18. März 2014: Russlands Annexion der Krim. Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/287565/18-maerz-2014-russlands-annexion-der-krim/> (in German)
- Melnyk, Ljudmyla, Patalong, Magdalena, Steinberg, Richard, “Ukrainian diasporic community in Germany: main characteristics and its engagement for its home country”, *Ukraine-Analytica* 2 (4) (2016): 50–51.
- “Merkel wirft Putin “Annexion” vor”, *DW*, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.dw.com/de/merkel-wirft-russland-annexion-der-halbinsel-krim-vor/a-17488797> (in German)
- “Nato fordert von Russland. Zurückhaltung in Ukraine-Krise”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 12.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/nato-fordert-von-russland-zurueckhaltung-34867198.bild.html> (in German)
- “Parlament der Krim schafft Fakten”, *DW*, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 18.06.2025. <https://www.dw.com/de/parlament-der-krim-erkl%C3%A4rt-unabh%C3%A4ngigkeit/a-17488370> (in German)
- Plenarprotokoll 18/20 Deutscher Bundestag Stenografischer Bericht 20. Sitzung Berlin, Donnerstag, den 13.03.2014, 7. Zugriff gewährt am 14.06.2025. https://dserver.bundestag.de/btp/18/18020.pdf?utm_source=chatgpt.com (in German)

- “Putins Propaganda-Kampf”, *Süddeutsche Zeitung*, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 18.06.2025 https://www.sueddeutsche.de/politik/krise-auf-der-krim-putins-propaganda-kampf-1.1909161?fbclid=IwY2xjawK_77BleHRuA2FlbQIxMQBicmlkETFWakdkajFWSVZGbkqhVlpjAR42jZt_4XhOZ7-Wawk-y2Kf35S-k1JRaJhIEocoeSkGJood7xSen6cK4bMg4Q_aem_ZtBRUYs-CoUOK0Mb8w8mJA (in German)
- “Putin unterzeichnet Vertrag über Anschluss der Krim an Russland”, *Bild*, 18 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/putin-unterzeichnet-vertrag-ueber-anschluss-35120986.bild.html> (in German)
- “Rekonstruktion einer Annexion Fakten, Lücken und Mythen”, *Bundeszentrale für politische Bildung*, Zugriff gewährt am 03.03.2025. <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/krim-2024/545057/rekonstruktion-einer-annexion/> (in German)
- Ronzheimer, Paul, Weinmann, Claas, “Russische Marine besetzt Flughafen auf der Krim”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 21.01.2025. <https://www.bild.de/politik/ausland/ukraine/die-lage-in-der-ukraine-im-live-ticker-34855390.bild.html> (in German)
- Satzung des Dachverbandes der Ukrainischen Organisationen in Deutschland e.V. Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.dach-ukraine.de/uk/statut.html> (in German)
- Schuster, Jacques, “Kampf um die Ukraine Moskaus Drohgebärden gefährden den Frieden”, *Die Welt*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 25.02.2025, <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article125233549/Moskaus-Drohgebaerden-gefaehrden-den-Frieden.html> (in German)
- “Von der Leyen besorgt über Situation auf der Krim”, *Bild*, 27 Februar 2014, Zugriff gewährt am 05.06.2025 <https://www.bild.de/news/aktuell/von-der-leyen-besorgt-ueber-situation-auf-34857526.bild.html> (in German)
- “Vor Referendum über Russland-Beitritt. Krim erklärt sich formell für unabhängig”, 11 März 2014, Zugriff gewährt am 15.06.2025. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-krise-krim-parlament-erklaert-unabhaengigkeit-a-958008.html> (in German)
- “Westen verhängt Sanktionen gegen Moskau – Russland erkennt Krim an”, *Bild*, 17 März 2014, Zugriff gewährt am 13.06.2025. <https://www.bild.de/news/aktuell/westen-verhaengt-sanktionen-gegen-moskau-1-35113214.bild.html> (in German)
- “Wie gefährlich ist die Krim-Krise?”, *Bild*, 26 Februar 2014, Zugriff gewährt am 25.02.2025, <https://www.bild.de/news/aktuell/russisches-saebelrasseln-um-die-ukraine-34850866.bild.html> (in German)
- Wilkiewicz, Zbigniew, “EU und russisch-ukrainischer Konflikt. Die Legende von der Partnerschaft”, *Aktuelle Ostinformationen* 1/2 2014, Zugriff gewährt am 03.03.2025. https://www.gesw.de/uploads/ao_12_2014_final.pdf (in German)
- “Wladimir Putin unterzeichnet Annexionspapiere”, *Der Spiegel*, 21 März 2014, Zugriff gewährt am 17.06.2025. <https://www.spiegel.de/video/krim-krise-putin-unterzeichnet-annexionspapiere-video-1335931.html> (in German)

VIEW FROM BERLIN: THE REACTION OF GERMAN POLITICIANS AND SOCIETY TO THE ANNEXATION OF CRIMEA

Natalia TURMYS

Ivan Franko National University of Lviv

The Chair of Modern and Contemporary History of Foreign Countries

1 Universytetska str., Lviv 79000, Ukraine

nataliya.turmys@lnu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5085-7537>

The article focuses on the reaction of German politicians and society to the annexation of Crimea in February–March 2014. It traces the evolution of the German government’s policy toward Russian military aggression – from deep concern to actively initiating sanctions. Special attention is paid to the role of Chancellor Angela Merkel and Foreign Minister Frank-Walter Steinmeier in international negotiations and shaping the EU’s response strategy. The article explores the process of adopting the first EU sanctions, diplomatic efforts to create a contact group, and the political assessment of the so-called “Crimean referendum.” It emphasizes that although Germany’s initial reaction was restrained, it became an important factor in forming the EU’s unified position. The text also analyzes the Bundestag hearings held on March 13, 2014, which were dedicated to the situation in Ukraine and Russia’s aggression in Crimea. During these discussions, Chancellor Merkel stressed the inadmissibility of the annexation and called Russia’s actions a violation of international law. Most MPs supported the government’s approach, favoring a diplomatic solution through political and economic pressure on the Kremlin. The only exception was the Left Party, whose members accused the West of provoking Russia.

The article also describes the events surrounding the unrecognized referendum held on March 16. The reported turnout (83.1%) and results (96.3% in favor of joining Russia) raised doubts, as there were no international observers, and independent polls showed much lower support for annexation. Despite the violation of international law, Russia completed the annexation between March 17 and 21. Germany responded rather cautiously, which can be explained by the anti-war sentiment in German society (84% of respondents opposed military support for Ukraine) and the desire to avoid direct conflict with Russia. However,

the German government supported political and economic pressure on Moscow, approved the next EU sanctions package, and voted for UN General Assembly Resolution 68/262, which reaffirmed Ukraine's territorial integrity.

The article examines how leading German media outlets (“Der Spiegel”, “Bild”, “Die Welt”, “Frankfurter Allgemeine Zeitung”, “DW”, “Süddeutsche Zeitung” and “ARD”) covered the events. It identifies the tone of publications, stylistic devices, and editorial positions on Russia's actions. It is highlighted that the annexation of Crimea became a turning point in how Russia was perceived by German society and politics – the image of a “partner” changed to an “aggressor”. Finally, the article outlines the role of the Ukrainian diaspora in shaping critical discourse about Russia's actions in German media.

The Euromaidan events activated the Ukrainian community in Germany, which numbered around 128,000 people at the beginning of 2014. The Association of Ukrainian Organizations in Germany (AUOG) became the coordinator of various initiatives aimed at promoting Ukraine politically and culturally. Ukrainians in Germany organized political and cultural events and established dialogue with German politicians.

Key words: annexation, Crimea, Germany, German politics, society, Ukrainian diaspora, Ukrainians in Germany.